

**Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот
(хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низом**

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш бўйича Услубий низом, иқтисодиёт аграр тармоғининг муҳим индикаторларидан бири ҳисобланган ва Ўзбекистон Республикаси ҳамда унинг ҳудудлари асосий макроиқтисодий кўрсаткичларини шакллантириш учун фойдаланиладиган қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши тўғрисидаги статистик ахборотларнинг шаклланиши тартибини белгилайди.

Ушбу низом давлат статистика органлари томонидан Ўзбекистон Республикаси иқтисодий фаолият турлари умумдавлат таснифлагичи (ИФУТ-2)нинг А секцияси “Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги” бўйича жорий ва таққослама нархларда қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришни чораклик ва йиллик ҳисоблашларни ўтказишда фойдаланиш учун мўлжалланган.

Мазкур Услубий низомни ишлаб чиқишда, Ўзбекистон Республикасининг қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги соҳасига оид меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларидан, БМТнинг Озиқ овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти (FAO) тавсияларидан, шунингдек, МДХ давлатларининг тажрибаларидан фойдаланилган.

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши ҳисоблашларини ўтказиш учун Ўзбекистон Республикасининг “Давлат статистикаси тўғрисида”ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан ҳар йили тасдиқланадиган “Давлат статистика ишлари дастури” қонуний асос бўлиб ҳисобланади.

І Боб. Умумий қоидалар

1. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш республика ва ҳудудий даражада

тегишли йил учун “Давлат статистика ишлари дастури”да ва “Давлат статистика ишларини ишлаб чиқариш дастури”да белгиланган муддатларда амалга оширилади.

2. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги фаолиятини умумлаштирилган ҳолда тавсифлаш учун давлат статистика органлари ўзаро боғлиқ бўлган натура, шартли натура ва қиймат кўрсаткичлари тизимини қўллайдилар.

Кўрсаткичлар тизимида асосий ўринни, қишлоқ хўжалиги статистикасида маҳсулотларнинг аниқ турларини ишлаб чиқаришни тавсифлаш учун фойдаланиладиган натура ва шартли натура кўрсаткичлари эгаллайди.

Шу аснода, улар аксарият ҳолларда кўп тармоқли хўжалик юритувчи қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчилари фаолиятининг жамланма натижаларини олиш имкониятини бермайди.

Шунинг учун, қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги фаолиятининг жамланма тавсифи, ҳар хил турдаги маҳсулотларнинг таққосланишини таъминлайдиган, соҳанинг якуний натижаларини олишга имкон берадиган қиймат кўрсаткичларидан фойдаланилган ҳолдагина мумкин бўлади.

Қишлоқ хўжалиги статистикасида асосий жамланма қиймат кўрсаткичи қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши ҳисобланади.

3. Мазкур услубий низомда қуйидаги асосий тушунчалар ва таърифлардан фойдаланилади:

қишлоқ хўжалиги - деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган соҳа;

деҳқончилик - айнан қишлоқ хўжалиги экинларини ва ўсимликларни ўстириш билан боғлиқ бўлган қишлоқ хўжалиги соҳаси. Деҳқончилик қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш бир, икки ва кўп йиллик экинларни, шунингдек, уруғлик ва кўчат материалларини ўстиришни ўз ичига олади;

чорвачилик - қишлоқ хўжалиги ҳайвонлари, паррандалари ва асалариларни ўстириш ва урчитиш билан боғлиқ бўлган қишлоқ хўжалиги соҳаси;

ўрмон хўжалиги - фаолият тури ўрмон ресурсларини қайта кўпайтириш ва ўрмон ресурсларидан фойдаланиш, хусусан ўрмончилик,

ўрмонзорларни барпо этиш ва ёғочни қайта ишлаш тармоқлари учун бинокорлик думалоқ ёғочларни ишлаб чиқариш, шунингдек, ёғоч бўлмаган ёввойи ҳолда ўсувчи ўрмон маҳсулотларини йиғиш билан боғлиқ бўлган соҳа. Ўрмон хўжалиги фаолияти табиий ўрмонлар ёки сунъий ўрмонзорлар доирасида амалга оширилади;

ўрмончилик ва ўрмонзорларни барпо этиш - ёш ўрмонларни, баланс ва ёқилғи ёғоч ўрмонларни ўстиришни кўшган ҳолда, тик ўсувчи ўрмон дарахтларини ўтқазиш, қайта ўтқазиш, кўчириб ўтқазиш, шунингдек, новдадан ўтқазилган ёш ўрмонларни ва кесиш учун мўлжалланган майдонларни сийраклаштириш ва муҳофаза (ҳимоя) қилиш билан боғлиқ бўлган ўрмон хўжалиги фаолияти соҳаси. Ўрмончилик фаолияти, шунингдек ўрмон дарахтлари кўчатларини кўпайтириш ва уларни парвариш қилиш билан ҳам боғлиқ;

ёғоч тайёрлаш - ёғочни қайта ишлаш тармоғи учун думалоқ бинокорлик ёғочларини ишлаб чиқариш, шунингдек, ёқилғи ёғоч - ёғоч кўмир, ёғоч парчалари ва бошқаларни йиғиш ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган ўрмон хўжалиги фаолияти турлари;

ёғоч бўлмаган ўрмон маҳсулотлари - ўрмон хўжалиги томонидан одамлар ёки ҳайвонлар учун озиқ-овқат сифатида, шунингдек, бошқа фойдаланиш йўллари кўшган ҳолда доривор ёки косметик ўсимликлар сифатида ишлаб чиқариладиган ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликлар гуруҳи;

балиқчилик хўжалиги - балиқ овлаш ва сув биоресурсларини, аквакультурани сақлаш, сув биоресурсларидан олинадиган балиқ ва бошқа маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва сотиш бўйича фаолият тури;

қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги қишлоқ хўжалиги экинларини ўстириш, қишлоқ хўжалиги ҳайвонларини, паррандаларини, асалариларни, балиқларни сақлаш ва кўпайтириш, ёғоч, ёғоч бўлмаган ёввойи ҳолда ўсувчи ўрмон хўжалиги маҳсулотларни олиш, сув организмларини овлашни ўз ичига олади;

қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши - бу соҳада ўз истеъмоли ва сотиш учун яратилган маҳсулот ва хизматларнинг умумий қиймати. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши - деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши, овчилик хўжалигида, ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш, балиқ овлаш ва аквакультура соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматидан шаклланади;

деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматларининг ўзгаришини ҳисобга олган ҳолда, ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари, шунингдек ушбу соҳаларда кўрсатилган хизматлар қийматларининг умумий йиғиндисини ўзида ифодалайди;

ишлаб чиқарилган деҳқончилик маҳсулотларининг қиймати жорий йил ҳосилидан олинган барча қишлоқ хўжалиги экинларининг - дон, техник экинлар, картошка, сабзавотлар ва полиз экинлари, мевалар ва резаворлар, узум, озуқа экинлари, уруғлик ва ўтқазиладиган кўчат материаллари, шунингдек, деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш, деҳқончиликнинг бошқа турдаги маҳсулотлари қийматларини ўз ичига олади;

деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматлари келгуси йил ҳосили учун жорий йил харажатларини, ерларга ишлов бериш ва ерларни шудгор қилиш бўйича хизматларни, кузги экинларни экиш учун ерларни тайёрлаш, кўп йиллик дарахтларни ўтқазиб ва хўжаликда фойдаланиш ёшигача ўстириш харажатларини ўз ичига олади;

ишлаб чиқарилган чорвачилик маҳсулотларининг қиймати қишлоқ хўжалиги ҳайвонларини, паррандаларини, асалариларни, ипак куртини ўстириш натижасида олинган маҳсулотлар - гўшт, сут, тухум, жун, қорақўл, асал, пилла, мўйна, шунингдек, чорвачиликнинг бошқа турдаги маҳсулотлари қийматларини ўз ичига олади. Чорвачилик маҳсулотларини ишлаб чиқариш харажатлари йил давомида бир маромда амалга оширилади ва чорвачиликнинг ҳисобот йилидаги барча харажатлари, одатда жорий йил маҳсулотлари таннархи таркибига кўшилади, шунинг учун аралаш йиллар харажатларининг ҳисобида улар тугалланмаган ишлаб чиқариш сифатида ажратилмайди;

деҳқончилик ва чорвачилик соҳасидаги хизматлар қиймати ҳосилни йиғиб олиш, ерларни яхшилаш бўйича хизматлар, тупроқни кимёлаштириш, ўғитларни тайёрлаш ва солиш бўйича хизматлар, қишлоқ хўжалиги экинларини касалликлардан ва зараркунандалардан ҳимоя қилиш бўйича хизматлар, агромелиоратив ишларни ўтқазиб бўйича хизматлар, сув хўжалиги ташкилотларининг ирригацион ва мелiorатив тизимларни эксплуатация қилиш бўйича хизматлари, қишлоқ хўжалиги ҳайвонларини ва паррандаларини кўпайтириш бўйича қўшимча хизматлар,

қишлоқ хўжалигига зоотехния хизмати кўрсатиш ва бошқалар қийматини ўз ичига олади;

жорий нархлар - кўриб чиқиладиган даврда амал қиладиган нархлар;

таққослама нархлар - турли даврлар учун маҳсулот ишлаб чиқаришнинг физик ҳажмини қиймат кўринишида таққослашда шартли равишда база сифатида қабул қилинадиган маълум бир йил ёки давр нархлари.

II Боб. ИФУТ-2, А секцияси бўйича қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш

4. Ўзбекистон Республикаси иқтисодий фаолият турлари умумдавлат таснифлагичи (ИФУТ-2)га мувофиқ, А “Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги” секцияси 3 та бўлимдан ташкил топган, деҳқончилик ва чорвачилик, овчилик ва бу соҳаларда хизмат кўрсатиш (01 бўлим), ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш (02 бўлим), балиқ овлаш ва аквакультура (03 бўлим).

5. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришининг қиймат кўринишидаги ҳажми, барча ишлаб чиқарувчилар томонидан ишлаб чиқарилган деҳқончилик, чорвачилик, ўрмончилик ва балиқчилик маҳсулот (хизмат)лари йиғиндиси сифатида шаклланади.

6. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш жорий ва таққослама нархларда, чораклик ва йиллик асосда, хўжалик тоифалари, яъни фермер, деҳқон хўжаликлари ва қишлоқ хўжалиги фаолиятини амалга оширувчи ташкилотлар, шунингдек, маҳсулот турлари ва соф чораклар бўйича амалга оширилади.

1-§. Маҳсулотларнинг физик ҳажмини аниқлаш

7. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблаш маҳсулотларнинг физик ҳажмини аниқлашдан бошланади. Ҳисоблаш учун маҳсулотлар ишлаб чиқаришнинг физик ҳажми деҳқончилик, чорвачилик, ўрмон хўжалиги ва балиқчилик хўжалиги маҳсулотлари сифатида шакллантирилади.

8. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари маҳсулот турлари бўйича физик ўлчов бирлиги (тонна, дона)да ҳисобга олинади (1-2-илова).

9. Ишлаб чиқаришнинг физик ҳажмига ишлаб чиқариш жараёни натижасида ишлаб чиқарилган, жумладан ишлаб чиқарувчилар томонидан ўз шахсий истеъмоли учун фойдаланилган маҳсулотлар ҳажмини қўшган ҳолда барча маҳсулотлар киритилади.

10. Маҳсулотларнинг физик ҳажми аниқланганидан сўнг уларни қиймат кўринишида баҳолаш амалга оширилади.

**§ 2. ИФУТ-2, А секция, 01 бўлим бўйича деҳқончилик
ва чорвачилик, овчилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи
ишлаб чиқаришини жорий нархларда ҳисоблаш**

11. Ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари қийматларини амалдаги, жорий нархларда ҳисоблаш ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган барча қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини уларнинг ўртача сотиш нархлари бўйича тўғридан-тўғри баҳолаш йўли билан, маҳсулот турлари ва ҳар бир хўжалик тоифаси бўйича алоҳида қуйидаги формуладан фойдаланган ҳолда амалга оширилади. Бунда, ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг физик ҳажми унинг ўртача сотиш нархиға кўпайтирилади:

$$S_{i1} = k_{i1} * p_{i1},$$

бу ерда, S_{i1} - ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг жорий нархлардаги қиймати;

k_{i1} - ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг физик ҳажми;

p_{i1} - i турдаги маҳсулотнинг ҳисобот давридаги ўртача сотиш нархи;

Масалан, ҳисобот даврида, ёки соф чоракда 100 тонна дон экинлари ишлаб чиқарилган, унинг 1 тоннасининг жорий нархлардаги сотиш нархи 200 минг сўмни ташкил қилади.

$$S_{i1} = 100 * 200000 / 1000000 = 20 \text{ млн. сум.}$$

Демак, ҳисоблаш яқунларига кўра, дон экинларининг жорий нархлардаги қиймати баҳолашга кўра 20 млн. сўмни ташкил қилади.

12. Бошқа деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг қийматлари ҳам шу каби ҳисобланади ва ҳар бир маҳсулот тури бўйича

олинган маълумотлар барча деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари қиймати сифатида жамланади.

13. Шундай қилиб, барча деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари қийматларини ҳисоблашни қуйидаги формула билан ифодалаш мумкин:

$$S_{\text{жор. деҳ/чор.}} = \sum_{i=1}^n (k_{i1} * p_{i1}),$$

бу ерда, $S_{\text{жор. деҳ/чор.}}$ - ишлаб чиқарилган барча деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг жорий нархлардаги қиймати;

k_{i1} - ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг ҳажми;

p_{i1} - i турдаги маҳсулотнинг ҳисобот давридаги ўртача сотиш нархи;

14. Ҳисоблаш ишларида деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари асосий ва бошқа турлар бўйича гуруҳланади.

Асосий турдаги маҳсулотлар - бу озиқ овқат маҳсулотлари ва қайта ишлаш тармоқлари учун қишлоқ хўжалиги хом ашёси ишлаб чиқариш бўйича катта аҳамиятга эга бўлган маҳсулот турларидир.

Бошқа турдаги маҳсулотлар - бу аҳоли учун озиқ овқат маҳсулотлари ва қайта ишлаш тармоқлари учун қишлоқ хўжалиги хом ашёси сифатида кам аҳамиятга эга бўлган маҳсулот турлари.

15. Деҳқончиликда асосий турдаги маҳсулотларга дон экинлари, пахта хом ашёси, картошка, сабзаёт ва полиз экинлари, мевалар, резаворлар ва узум, чорвачиликда эса - тирик вазнда гўшт, сут, тухум, асал, жун, қорақўл тери ва пилла ишлаб чиқариш киради.

16. Деҳқончиликда бошқа турдаги маҳсулотларга тамаки, доривор экинлар, каноп, қанд лавлаги, кунгабоқар, соя, кунжут, махсар, ерёнғоқ, сабзаёт кўчатлари, сабзаёт ва полиз экинлари уруғлари, гуллар, гул кўчатлари, похол, сомон, дон экинлари пояси, тут барги, ғўзапоя ишлаб чиқариш, шунингдек, кўп йиллик ёш кўчатларни ўстириш ва тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматлари киради (3-илова).

17. Чорвачиликда бошқа турдаги маҳсулотларга асалари муми, гул чанги, она асалари сути, прополис, асалари захри, асалари уялари, ипак курти тухуми (грена), мўйнали ҳайвонлар маҳсулотлари, пар, пат, гўнг, ахлат ишлаб чиқариш, шунингдек олинган насл, қишлоқ хўжалиги ҳайвонларининг спермаси (маний) ва эмбрионлари қиймати киради (3-илова).

18. Дехқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қиймати жорий йилнинг кузида келгуси йил ҳосили учун экилган кузги экинларнинг турлари бўйича 1 гектарига бўлган харажатларни уларнинг жами экин майдонига кўпайтириш йўли билан қуйидаги формула ёрдамида аниқланади:

$$N_{\text{деҳ.}} = Z_{\text{куз.жор.}} * p_{l \text{ куз.жор.}}$$

бу ерда, $N_{\text{деҳ.}}$ – дехқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қиймати;

$Z_{\text{куз.жор.}}$ – жорий йилнинг кузида келгуси йил ҳосили учун экилган кузги экинларнинг 1 гектарига бўлган харажатлар;

$p_{l \text{ куз.жор.}}$ – жорий йилнинг кузида келгуси йил ҳосили учун экилган кузги экинларнинг умумий майдони;

19. Ҳисоблашда олдин асосий турдаги дехқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг қийматлари аниқланади, кейин уларга юқорида 11 ва 13-бандларда кўрсатилган формула ёрдамида ҳисобланган бошқа турдаги маҳсулотлар қийматлари қўшилади.

20. Дехқончилик ва чорвачилик соҳасида кўрсатилган хизматлар қийматларини ҳисоблаш қуйидаги формула бўйича амалга оширилади:

$$S_{\text{хиз. деҳ./чор.}} = S_{\text{хиз. бозор.}} + S_{\text{хиз.нобозор}}$$

бу ерда, $S_{\text{хиз. деҳ./чор.}}$ – дехқончилик ва чорвачилик соҳасидаги хизматлар қийматлари;

$S_{\text{хиз. бозор}}$ – бозор хизмати қийматлари;

$S_{\text{хиз.нобозор}}$ – давлат бюджети маблағларидан молиялаштирилдиган нобозор хизмати қийматлари.

21. Шундай қилиб, дехқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблашни қуйидаги формула билан ифодалалаш мумкин:

$$Vv_{\text{деҳ./чор.}} = (S_{\text{деҳ.}} + N_{\text{деҳ.}}) + S_{\text{чор.}} + S_{\text{хиз.деҳ./чор.}}$$

бу ерда, $Vv_{\text{деҳ./чор.}}$ – дехқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши;

$S_{\text{деҳ.}}$ – дехқончилик маҳсулотларининг қиймати;

N_{dex} - деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматлари;

$S_{чор.}$ - чорвачилик маҳсулотларининг қиймати;

$S_{хиз.дек./чор.}$ - деҳқончилик ва чорвачилик соҳасидаги хизматлар қийматлари.

22. Ов хўжалигида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қиймати ов натижасида олинган ёввойи ва йиртқич ҳайвонлар қийматларини, ёввойи ҳайвонларни муҳофаза қилиш, уларнинг сонини ҳисобга олиш ва жойлаштириш, овчиликни ташкил этиш ва ов иқтисодий кузатувлари, овчилик ҳамда ёввойи ҳайвонлар ва йиртқич ҳайвонларни овлаш ва кўпайтириш соҳасида кўрсатилган хизматлар қийматлари каби овчилик хўжалигини юритиш харажатларини ўз ичига олади.

23. А секция 01 бўлим бўйича, деҳқончилик, чорвачилик ва овчилик соҳаси маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини жорий нархларда яқуний ҳисоблашни қуйидаги формула билан ифодалаш мумкин:

$$Vv_{01секА} = Vv_{дек./чор.} + S_{ов.}$$

бу ерда, $Vv_{01секА}$ — А секция 01 бўлим, деҳқончилик, чорвачилик ва ов соҳасидаги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши;

$Vv_{дек./чор.}$ - деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лари ялпи ишлаб чиқариши;

$S_{ов.}$ — ов хўжалигидаги ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қиймати.

§ 3. ИФУТ-2, А секция 02 бўлим бўйича ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини жорий нархларда ҳисоблаш

24. Ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қиймати, асосий фойдаланиш учун кесиш пайтида тайёрланган ўтинлар ва ўрмонларни парвариш қилиш, кесиш, ўрмон дарахтларини реконструкция қилиш ва танланма санитария кесиш, ўрмонларни ўстириш, ўрмонларни қайта тиклаш ва ўрмон хўжалигини юритиш харажатлари, ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш билан боғлиқ кўрсатилган техник хизматларнинг жорий нархлардаги қийматларини ўз ичига олади.

25. Ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизматлар)лар қийматларига давлат бюджетини бажариш

тўғрисидаги ҳисобот маълумотлари бўйича ҳисобланган нобозор хизматлари ҳажми ҳам қўшилади.

**§ 4. ИФУТ-2, А секция 03 бўлим бўйича балиқ овлаш
ва аквакультура соҳасида маҳсулот (хизмат)лар ялпи
ишлаб чиқаришини жорий нархларда ҳисоблаш**

26. Балиқ овлаш ва аквакультура соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қиймати овланган балиқлар, олинган денгиз маҳсулотлари қийматларини, денгиз ва дарё организмларини ва ўсимликларини кўпайтириш харажатларини, шунингдек балиқ овлаш ва балиқчилик билан боғлиқ бўлган хизматларнинг жорий нархлардаги қийматларини ўз ичига олади.

**§ 5. А секция бўйича қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини жорий
нархларда якуний ҳисоблашлар**

27. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини жорий нархларда якуний ҳисоблашларни қуйидаги формула билан ифодалаш мумкин:

$$Vv_{сек A} = Vv_{01 сек A} + Vv_{02 сек A} + Vv_{03 сек A},$$

бу ерда, $Vv_{сек A}$ - қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши;

$Vv_{01 сек A}$ — А секция 01 бўлим, деҳқончилик, чорвачилик ва ов соҳасидаги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши;

$Vv_{02 сек A}$ — А секция 02 бўлим, ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасидаги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши;

$Vv_{03 сек A}$ — А секция 03 бўлим, балиқ овлаш ва аквакультура соҳасидаги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши.

28. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини жорий нархларда ҳисоблаш схемаси Услубий низомнинг 1-илоvasида келтирилган.

§ 6. ИФУТ-2, А секцияси бўйича қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини таққослама нархларда ҳисоблаш, физик ҳажм индексини аниқлаш

29. Жорий нархларда баҳолаш қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар физик ҳажмининг ўзгаришини тўғридан тўғри ўлчашга имкон бермайди.

30. Шу мақсадда, унинг асосида физик ҳажм динамикаси (ўзгариши) ҳисобланадиган қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳажмини таққослама нархларда баҳолаш амалга оширилади.

31. Таққослама нархларда компонентларни баҳолашнинг асосий усули тўғридан тўғри қайта баҳолаш усули ҳисобланади.

Ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳажмини таққослама нархларда қайта баҳолаш усулида қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши кўрсаткичлари мос равишда тўғридан тўғри маҳсулот турлари ва ҳар бир хўжалик тоифаси бўйича алоҳида ўтган йил нархларига кўпайтириш йўли билан қуйидаги формуладан фойдаланган ҳолда ҳисобланади:

$$S_{i.таққос.} = k_{i1} * p_{i0},$$

бу ерда, $S_{i.таққос.}$ — ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг таққослама нархлардаги қиймати;

k_{i1} - ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг физик ҳажми;

p_{i0} - ўтган йилнинг ҳисобот даврида i турдаги маҳсулотнинг сотиш нархи, яъни таққослама нарх.

Масалан, ҳисобот даврида ёки соф чоракда 100 тонна дон экинлари ишлаб чиқарилган, унинг 1 тоннаси учун ўртача таққослама нархлардаги сотиш нархи 150 минг сўмни ташкил қилади:

$$S_{i.таққос.} = 100 * 150000 / 1000000 = 15 \text{ млн. сўм.}$$

Демак, ҳисоблаш якунига кўра, дон экинларининг таққослама нархлардаги қиймати баҳолашга кўра 15 млн. сўмни ташкил қилади.

32. Шу каби, бошқа деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг қийматлари ҳам ҳисобланади ва унинг ҳар бир тури бўйича олинган маълумотлар жами деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг қиймати сифатида жамланади.

33. Шундай қилиб, жами деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг қийматини ҳисоблашни қуйидаги формула билан ифодалаш мумкин:

$$S_{\text{таққос. деҳ/чор.}} = \sum_{i=1}^n (k_{i1} * p_{i0}),$$

бу ерда, $S_{\text{таққос. деҳ/чор.}}$ - ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг таққослама нархлардаги қиймати;

k_{i1} - ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган i турдаги маҳсулотнинг физик ҳажми;

p_{i0} - ўтган йилнинг ҳисобот даврида i турдаги маҳсулотнинг ўртача сотиш нархи, яъни таққослама нарх.

34. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг физик ҳажми индекси (ФХИ) ҳисобот давридаги маҳсулотлар ҳажмининг ўтган йилнинг мос даврига нисбатан таққослама нархлардаги ўзгариши суръатини ўзида ифодалайди.

Физик ҳажм индекси (ФХИ) соҳада таққосланаётган даврларда ишлаб чиқариш ҳажмининг ўзгаришини тавсифловчи нисбий кўрсаткич ҳисобланади. У маҳсулотларнинг физик ҳажми динамикасини таҳлил қилиш учун фойдаланилади.

35. Таққослама нарх сифатида ўтган йилнинг мос давридаги жорий нархлар қабул қилинади. Физик ҳажм индексини тузишдан асосий мақсад, маҳсулот ишлаб чиқариш даражасидаги нисбий ўзгаришларни объектив акс эттирадиган умумий индексни ишлаб чиқишдан иборат. Бундай умумий индекс Ласпейрес миқдор индекси ҳисобланади.

$$FHI = \frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_0 p_0},$$

бу ерда, FHI — маҳсулот ишлаб чиқариш физик ҳажм индекси;

q_1 — ҳисобот давридаги маҳсулот ишлаб чиқариш физик ҳажми;

q_0 — ўтган йилнинг мос давридаги маҳсулот ишлаб чиқариш физик ҳажми;

p_0 — таққослама нарх.

36. Ҳар бир маҳсулот тури бўйича физик ҳажм индивидуал индекси ва деҳқончилик, чорвачилик ва бутун қишлоқ хўжалиги бўйича умумий индекс ҳисобланади.

37. Физик ҳажм индивидуал индексини ҳисоблаш учун ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган ҳар бир тур маҳсулотлар таққослама нархларда баҳоланади.

38. Физик ҳажм умумий индексини ҳисоблаш учун мос маҳсулотлар қиймати жамланади. Жорий даврда олинган қиймат агрегати (жамланма қиймат) базис давр қиймат агрегатига бўлинади ва 100 га кўпайтирилади.

39. Ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳажмлари тўғрисидаги маълумотлар бўлмаган бошқа турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқариши қийматини таққослама нархларда қайта ҳисоблаш учун деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари бўйича ва уларнинг асосий турлари бўйича алоҳида физик ҳажмларининг худди шундай ўзгариш индекси қўлланилади.

40. Деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматларининг таққослама нархлардаги қийматининг ўзгариши қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларининг экин майдонларидан ва жорий харажатларининг ўтган йилда кўрсатилган маҳсулотлар бирлигига бўлган ўртача даражасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

41. Қишлоқ хўжалиги соҳасидаги хизматлар ва ов хўжалиги маҳсулот (хизмат)ларини таққослама нархлардаги йиллик қийматини баҳолаш таянч (базис) даврдаги маълумотларни бандлар сонининг ўзгариши индекси орқали экстраполяция қилиш йўли билан амалга оширилади. Чораклик қайта ҳисоблашда таққослама нархларнинг экстраполятори сифатида юзага келган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг физик ҳажми индекси қўлланилади.

42. Ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматини таққослама нархларда йиллик қайта ҳисоблашда ўрмон дарахтлари майдонининг ўзгариши индекси бўйича экстраполяция усулидан фойдаланилади. Таққослама нархларда чораклик баҳолашда таянч (базис) давридаги ҳажмларни бандлар сонининг ўзгариши индекси орқали экстраполяция қилиш йўли билан амалга оширилади.

43. Балиқ овлаш ва аквакультура соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматини таққослама нархларда йиллик

ва чораклик қайта баҳолаш балиқ овлаш ҳажмининг физик индекси бўйича экстраполяция қилиш йўли билан амалга оширилади.

44. Услубий низомга 2-иловада қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини таққослама нархларда ҳисоблаш схемаси келтирилган.

III Боб. Чораклик ва йиллик ҳисоблашларнинг ўзига хослиги

45. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини чораклик ҳисоблаш, ҳисобот даврида соҳадаги жорий вазиятни дастлабки баҳолаш мақсадида ишлаб чиқилади.

Ҳисобот йили давомида ҳар чоракда биринчи навбатда 01 бўлим бўйича деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши овчилик ва ушбу соҳаларда кўрсатилган хизматларсиз ҳисобланади. Ҳисоблаш соф чораклар бўйича амалга оширилади, давр кўрсаткичлари, яъни чораклар кўрсаткичлари йиғиндиси йил бошидан ортиб боровчи якун сифатида аниқланади.

Шундан сўнг, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришига мос равишда овчилик хўжалиги, 02, 03 - ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш, балиқ овлаш ва аквакультура бўлимларлари маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши ҳажмлари бўйича ҳисобланган (баҳоланган) маълумотлар қўшилади.

46. Йиллик ҳисоблашлар асосий бўлиб, унда мавсумийлик омиллари тўғирланади ва ишлаб чиқариш кўрсаткичларининг энг юқори барқарорлигига эришилади.

47. Йил якуни бўйича йиллик статистик кузатувлар маълумотларига асосланиб, тўлиқ А секция бўйича якуний ялпи ишлаб чиқариш аниқланади. Йиллик якуний ҳисоблашлар якунланганидан сўнг унга асосан чораклик ҳисоблашларга аниқлик киритилади ёки қайта ҳисобланади.

48. Йилнинг биринчи чорагида деҳқончилик соҳаси бўйича ҳисоблаш (баҳолаш) асосан ёпиқ ерлардаги тайёр маҳсулотлар, бундан ташқари кам миқдорда очик ерлардаги сабзавот экинлари, картошка, мевалар ва резаворлар бўйича амалга оширилади, деҳқончилик бўйича қолган кўрсаткичлар мазкур чоракда тугалланмаган ишлаб чиқариш ҳисобланади.

49. Ҳисобот йилининг иккинчи чорагидан бошлаб, қишлоқ хўжалиги экинлари, мевалар, резаворлар, узум ва бошқаларнинг эрта пишар турлари ва навлари ҳосилини йиғиб олиш бошланади. Лекин, бу даврда пахта хом ашёси, шоли ва айрим кечпишар қишлоқ хўжалиги экинлари, мевалар, резаворлар ва узум турлари ва навлари тугалланмаган ишлаб чиқариш ҳисобланади.

50. Ҳисобот йилининг учинчи чораги аксарият қишлоқ хўжалиги экинлари, мевалар, резаворлар, узум ва бошқаларнинг ҳосили ёппасига йиғиб олинadиган давр ҳисобланади. Лекин, бу даврда ҳам айрим кечпишар қишлоқ хўжалиги экинлари, мевалар, резаворлар ва узум турлари ва навлари тугалланмаган ишлаб чиқариш ҳисобланади. Бу даврда келгуси йил ҳосили учун кузги экинларнинг экилиши бошланади, улар ҳам жорий йил учун тугалланмаган ишлаб чиқариш ҳисобланади.

51. Ҳисобот йилининг тўртинчи чораги охирига бориб, ёпиқ ерлардан ташқари, барча қишлоқ хўжалиги экинлари, мевалар, резаворлар, узумлар ҳосили тўлиқ йиғиб олинади. Лекин, шунингдек, келгуси йил ҳосили учун бу даврда экилган кузги экинлар жорий йил учун тугалланмаган ишлаб чиқариш ҳисобланади.

52. Деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқаришни чораклар бўйича ҳисоблашда, ўтган йилнинг мос давридаги тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматининг деҳқончилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши умумий қийматига нисбатан улушидан фойдаланилади.

Масалан, ўтган йилнинг биринчи чорагида деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматининг деҳқончилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши умумий қийматига нисбатан улуши 1,4 %ни ташкил қилади, ва бунда жорий ҳисоблашлар учун 1,4 % коэффициент қабул қилинади. Бундай ҳисоблашлар ҳар бир чорак бўйича алоҳида амалга оширилади.

53. Бошқа турдаги деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини чораклик ҳисоблашда уларнинг ҳар бир чорак бўйича алоҳида йиллик ҳисоблашдаги умумий деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши қийматига бўлган ўртача нисбатидан фойдаланилади.

Ҳисоблаш деҳқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари қийматлари аниқланганидан кейин ушбу формула бўйича амалга оширилади:

$$S_{i \text{ бошқ.}} = \frac{d_{\text{йил}} * V_{1(\text{чорак})}}{100\% - d_{\text{йил}}},$$

бу ерда, $S_{i \text{ бошқ.}}$ - i - турдаги бошқа маҳсулотнинг ҳисобот давридаги қиймати;

$d_{\text{йил}}$ – йиллик ҳисоблашдаги i -турдаги бошқа маҳсулот қийматининг ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг умумий ҳажми қийматидаги ўртача улуши.

$V_{1(\text{чорак})}$ – жорий йилнинг ҳисобот даврида ишлаб чиқарилган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг жорий нархлардаги қиймати.

Шунингдек, шу йўл билан ва юқорида келтирилган формуладан фойдаланиб, ҳар чоракда деҳқончилик ва чорвачилик соҳасида кўрсатилган хизматлар қийматлари ҳам ҳисобланади.

54. Мавсумда давлат эҳтиёжлари учун харид қилинган пилла ҳажмлари ва қийматларини шакллантиришда 3-pilla shakli “Пилла хариди тўғрисида ҳисобот” давлат статистика кузатуви маълумотларидан фойдаланилади (V Боб).

55. Давлат эҳтиёжлари учун мавсумда тайёрланган дон экинлари ҳажмлари ва қийматларини шакллантиришда ахборотлар манбаи бўлиб, 3-don shakli “Дон экинларини тайёрлаш тўғрисида ҳисобот” давлат статистика кузатуви маълумотлари хизмат қилади (V Боб).

Ишлаб чиқарилган дон экинларининг қийматини ҳисоблашда ишлаб чиқарувчилар нархларидан фойдаланилади. Давлат эҳтиёжлари учун тайёрланган ва ишлаб чиқарилган дон экинлари ҳажмлари бўйича алоҳида ҳисоблаш амалга оширилади.

56. Давлат эҳтиёжлари учун мавсумда тайёрланган пахта хом ашёси ҳажмлари ва қийматларини шакллантиришда ахборотлар манбаи бўлиб, 3-пахта shakli “Пахта хом-ашёсини тайёрлаш тўғрисида ҳисобот” давлат статистика кузатуви маълумотлари ҳисобланади (V Боб).

57. Бошқа ҳолларда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар қиймати 5-bozor narxlari blankasi “Деҳқон бозорларида нархларни рўйхатга олиш бланкаси” статистик сўровнома шакли маълумотлари асосида шакллантирилади.

58. Чораклик кузатувларда дон, техник, сабзавот, полиз экинлари, мевалар, резаворлар, гўшт тирик вазнда ва бошқа маҳсулотларнинг турлари бўйича кўрсаткичлар мавжуд эмас. Бундай ҳолларда, чораклик

ҳисоблашларда йиллик ҳисоблашдаги ушбу маҳсулотларнинг турлари бўйича уларнинг умумий ҳажмига нисбатан улушидан фойдаланилади. Ҳисоблар сабзавот экинлари мисолида мазкур низомнинг 4-илоvasида келтирилган.

59. Қишлоқ хўжалиги бўйича давлат статистика ҳисоботларида ҳисоблашда уларнинг ҳажмларидан фойдаланиладиган баъзи бир кўрсаткичлар ифодаланмаган. Масалан, пилла қуртини озиклантириш учун тут барги, қишлоқ хўжалиги ҳайвонлари ва паррандаларидан гўнг ва ахлат, пат, пар, асалари муми, гул чанги, она асалари сути, прополис, асалари захари ва бошқалар чиқими. Ҳисоблашлар учун уларнинг тахминий меъёрий чиқимлари 5-иловада келтирилган.

V Боб. Ахборот таъминоти

60. Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқаришини ҳисоблашда зарур бўладиган ахборотлар манбалари бўлиб қуйидаги давлат статистика кузатувлари шакллари маълумотлари хизмат қилади,

- 2-fx shakli “Фермер хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 2-dx shakli “Дехқон хўжаликлари фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 4-qx (tashkilot) shakli “Қишлоқ хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 3-pilla shakli “Пилла хариди тўғрисида ҳисобот”;
- 3-don shakli “Дон экинларини тайёрлаш тўғрисида ҳисобот”;
- 3-paxta shakli “Пахта хом-ашёсини тайёрлаш тўғрисида ҳисобот”;
- 2-fx “Фермер хўжалиги фаолияти тўғрисида саволнома”;
- 2-dx “Дехқон хўжалиги фаолияти тўғрисида сўровнома”;
- 1-fx shakli “Фермер хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 1-qx (tashkilot) shakli “Қишлоқ хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 1-kb (qx) (1-kb shakliga ilova) “Микрофирма ва кичик корхонанинг қишлоқ хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 1-ox (ovchilik) shakli “Овчилик хўжалиги фаолияти тўғрисида ҳисобот”;
- 1- o’x (o’rmon) shakli “Ўрмон парвариши ишларини ўтказиш тўғрисида ҳисобот”;

- 5-bozor narxlari blankasi “Дехқон бозорларида нархларни рўйхатга олиш бланкаси”;

- маъмурий манбалар маълумотлари, яъни, давлат бюджетини бажариш тўғрисидаги ҳисобот маълумотлари, вазирлик ва идоралар маълумотлари.

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб
чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низомга 1-илова

**Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар
ялпи ишлаб чиқаришини жорий нархларда ҳисоблаш схемаси**

Т.р.	Кўрсаткичлар номи	Ўлчов бирлиги	Ўртача йиллик (ҳисобот давридаги ўртача) нарх, сўм, p_1	Маҳсулотлар миқдори, q_1	Жорий нархлардаги қиймати, минг сўм, $q_1 p_1$
А	Б	В	1	2	$3 = 1 * 2$
01	Дон экинлари	тонна			
02	Пахта хом ашёси	тонна			
03	Картошка	тонна			
04	Сабзавот экинлари	тонна			
05	Полиз экинлари	тонна			
06	Мевалар ва резаворлар	тонна			
07	Узум	тонна			
08	Дехқончиликнинг бошқа маҳсулотлари	минг сўм			
I	Дехқончилик маҳсулотларининг қиймати (01 дан – 08 гача сатрларнинг йиғиндиси)	минг сўм	х	х	
09	Гўшт тирик вазнда	тонна			
10	Сут	тонна			
11	Тухум	минг дона			
12	Табиий асал	тонна			
13	Қорақўл тери	минг дона			
14	Пилла	тонна			
15	Жун	тонна			
16	Чорвачиликнинг бошқа маҳсулотлари	минг сўм	х	х	
II	Чорвачилик маҳсулотларининг қиймати (09дан – 16гача сатрларнинг йиғиндиси)	минг сўм	х	х	

Т.р.	Кўрсаткичлар номи	Ўлчов бирлиги	Ўртача йиллик (ҳисобот давридаги ўртача) нарх, сўм, p_1	Маҳсулотлар миқдори, q_1	Жорий нархлардаги қиймати, минг сўм, $q_1 p_1$
А	Б	В	1	2	$3 = 1 * 2$
III	Дехқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматлари	минг сўм	х	х	
IV	Дехқончилик ва чорвачилик соҳасидаги хизматларнинг қиймати	минг сўм	х	х	
V	Дехқончилик ва чорвачиликда маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши (сатр.I+сатр.II+сатр.III+сатр.IV)	минг сўм	х	х	
VI	Овчилик хўжаликларида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматлари	минг сўм	х	х	
VII	А секция 01 бўлим - Дехқончилик ва чорвачилик, овчилик ва бу соҳаларда хизмат кўрсатиш ишлаб чиқариши (сатр V + VI)	минг сўм	х	х	
VIII	А секция 02 бўлим - Ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)ларнинг қийматлари	минг сўм	х	х	
IX	А секция 03 бўлим - Балиқ овлаш ва аквакультура соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматлари	минг сўм	х	х	
IX	А секция - қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши (сатр. VII + VIII + IX)	минг сўм	х	х	

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб
чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низомга 2-илова

**Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар
ялпи ишлаб чиқаришини таққослама нархларда ҳисоблаш схемаси**

Т.р.	Кўрсаткичлар номи	Ўлчов бирлиги	Ўтган йилнинг мос даври нархида					
			Ўртача йиллик нарх, сўм, p_0	Ўтган йил		Жорий йил		Физик ҳажми индекси , % $\frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_0 p_0}$
				Миқдори, q_0	Қиймати, $q_0 p_0$	Миқдор и, q_1	Қиймати, $q_1 p_0$	
A	Б	В	1	2	3 = 1 * 2	4	5 = 1 * 4	6 = 5 / 3 * 100
01	Дон экинлари	тонна						
02	Пахта хом ашёси	тонна						
03	Картошка	тонна						
04	Сабзавот экинлари	тонна						
05	Полиз экинлари	тонна						
06	Мевалар ва резаворлар	тонна						
07	Узум	тонна						
08	Деҳқончиликнинг бошқа маҳсулотлари	минг сўм						
I	Деҳқончилик маҳсулотларининг қиймати (01 дан – 08 гача сатрларнинг йиғиндиси)	минг сўм	x	x		x		
09	Гўшт тирик вазнда	тонна						
10	Сут	тонна						
11	Тухум	минг дона						
12	Табиий асал	тонна						

Т.р.	Кўрсаткичлар номи	Ўлчов бирлиги	Ўтган йилнинг мос даври нархида					
			Ўртача йиллик нарх, сўм, p_0	Ўтган йил		Жорий йил		Физик ҳажми индекси, % $\frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_0 p_0}$
				Микдори, q_0	Қиймати, $q_0 p_0$	Микдор и, q_1	Қиймати, $q_1 p_0$	
А	Б	В	1	2	3 = 1 * 2	4	5 = 1 * 4	6 = 5 / 3 * 100
13	Қорақўл тери	минг дона						
14	Пилла	тонна						
15	Жун	тонна						
16	Чорвачиликнинг бошқа маҳсулотлари	минг сўм						
II	Чорвачилик маҳсулотларининг қиймати (09дан – 16гача сатрларнинг йиғиндиси)	минг сўм	x	x		x		
III	Дехқончиликда тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматлари	минг сўм	x	x		x		
IV	Дехқончилик ва чорвачилик соҳасидаги хизматларнинг қиймати	минг сўм	x	x		x		
V	Дехқончилик ва чорвачиликда маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши (сатр.I+сатр.II+сатр.III+сатр.IV)	минг сўм	x	x		x		
VI	Овчилик хўжаликларида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматлари	минг сўм	x	x		x		
VII	А секция 01 бўлим - Дехқончилик ва чорвачилик, овчилик ва бу соҳаларда хизмат кўрсатиш ишлаб чиқариши (сатр V + VI)	минг сўм	x	x		x		
VII I	А секция 02 бўлим - Ўрмончилик ва ёғоч тайёрлаш соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)ларнинг қийматлари	минг сўм	x	x		x		
IX	А секция 03 бўлим - Балиқ овлаш ва аквакультура соҳасида ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат)лар қийматлари	минг сўм	x	x		x		
IX	А секция - қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб чиқариши (сатр. VII + VIII + IX)	минг сўм	x	x		x		

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб
чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низомга 3-илова

**Асосий турдаги маҳсулотлар гуруҳига киритилмаган
бошқа турдаги қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари рўйхати**

Сатр коди	Маҳсулотлар номи	Миқдори (тонна, дона)	Қиймати, минг сўм
А	Б	1	2
1. Дехқончилик:			
01	шоли қўчатлари		
02	каноп пояси		
03	зиғир пояси		
04	шакар қамиш		
05	қанд лавлаги		
06	супурги жўхори		
07	тамаки		
08	дон учун кунгабоқар		
09	зиғир уруғи		
10	соя		
11	рапс		
12	кунжут		
13	махсар		
14	ерёнғоқ		
15	уруғлик пахта чигити		
16	пахта чигити, уруғликдан ташқари		
17	ғўзапоя		
18	хантал		
19	кўкнор		
20	каноп уруғи		
21	тут барглари		
22	ишлов берилмаган қалампир		
23	куритилган, ишлов берилмаган аччиқ ва ширин бутун қалампир		
24	ишлов берилмаган мускат ёнғоғи, мацис ва кардамон		
25	ишлов берилмаган арпабодиён, бодиён, кашнич, кмин, седана, зираларнинг уруғлари ва арча меваси		
26	ишлов берилмаган долчин (долчин дарахтининг пўстлоғи ва гуллари)		
27	ишлов берилмаган қалампирмунчоқ (бутун пояси)		
28	ишлов берилмаган ваниль		

Сатр коди	Маҳсулотлар номи	Миқдори (тонна, дона)	Қиймати, минг сўм
А	Б	1	2
29	ишлов берилмаган бошқа зираворлар		
30	кулмоқ (хмел) ғуддаси		
31	стевия		
32	бошқа зиравор ва доривор экинлар		
33	маниок (кассава)		
34	сабзаёт экинлари кўчатлари		
35	сабзаёт экинлари уруғлари		
36	полиэ экинлари кўчатлари		
37	полиэ экинлари уруғлари		
38	озуқабоп илдизмевалилар ва полиэ		
39	маккажўхори силос учун		
40	бир йиллик ўтлар		
41	кўп йиллик ўтлар		
42	сенаж учун экинлар		
43	дон учун йиғиб олинган дон экинлари сомони, пахоли, пояси		
44	куритилган дуккакли ем-хашак экинлари		
45	озуқабоп лавлаги уруғи		
46	озуқа экинлари уруғлари		
47	кесиб олинган гуллар ва гул ғунчалари		
48	гул уруғлари		
49	гул кўчатлари		
50	ҳосил берадиган ёшигача кўп йиллик ёш кўчатларни ўстириш		
51	тугалланмаган ишлаб чиқариш қиймати		
52	юқоридаги рўйхатга ва асосий маҳсулотлар рўйхатига кўшилмаган бошқа деҳқончилик маҳсулотлари		
I. Деҳқончилик бўйича жами (01 дан 52 сатрлар бўйича):			
2. Чорвачилик:			
01	мўйнали ҳайвонлар - мўйна хом ашёси, қуён терисидан ташқари, жами		
02	қуёнлар - мўйна хом ашёси		
03	асалари оилалари		
04	асалари муми		
05	гул чанги		
06	она асалари сути		
07	прополис		
08	асалари заҳари		
09	қишлоқ хўжалиги ҳайвонлари ва паррандаларининг спермаси (маний)		
10	қишлоқ хўжалиги ҳайвонларининг эмбрионлари		

Сатр коди	Маҳсулотлар номи	Миқдори (тонна, дона)	Қиймати, минг сўм
А	Б	1	2
11	ипак қурти тухуми		
12	пар		
13	пат		
14	қишлоқ хўжалиги ҳайвонлари ва паррандалари насли		
15	тирик қишлоқ хўжалик судалиб юрувчилари - илонлар		
16	тирик қишлоқ хўжалик судалиб юрувчилари - тошбақалар		
17	хайвонлардан олинadиган ноозукавий маҳсулотлар (гўнг, ахлат ва бошқалар)		
II. Чорвачилик бўйича жами (01 дан 17 сатрлар бўйича):			
Қишлоқ хўжалиги бўйича жами (I + II)			
3. Балиқчилик хўжалиги:			
01	шу йиллик балиқлар		
02	бир йиллик балиқлар		
III. Балиқчилик хўжалиги бўйича жами (01+02 сатрлар):			
Қишлоқ ва балиқчилик хўжалиги бўйича жами (I + II + III)			

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб
чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низомга 4-илова

**Сабзавот экинларининг турлари бўйича улушини
йиллик ҳисоблаш маълумотлари асосида ҳисоблаш**

Мисол шартли ¹⁾

Сабзавот экинлари турлари	Йиллик ишлаб чиқариш ҳажми, тонна	Йиллик ҳисоблашдаги улуши, умумий ҳажмига, %	Жорий чоракдаги ишлаб чиқариш ҳажми, тонна ²⁾	1 кг учун жорий нарх, сўм	Жорий нархлардаги умумий қиймати, млн. сўм
Помидорлар	80000	16,0	32000	8000,0	256,0
Бодринглар	70000	14,0	28000	11000,0	308,0
Бақлажонлар	25000	5,0	10000	14000,0	140,0
Қалампирлар	30000	6,0	12000	18000,0	216,0
Сабзи	55000	11,0	22000	4500,0	99,0
Озиқбоп лавлаги	10000	2,0	4000	5000,0	20,0
Турп	5000	1,0	2000	3500,0	7,0
Пиёз	75000	15,0	30000	4500,0	135,0
Саримсоқ пиёз	15000	3,0	6000	23000,0	138,0
Карам	45000	9,0	18000	15000,0	270,0
Қовоқ	35000	7,0	14000	8000,0	112,0
Қовоқчалар	15000	3,0	6000	7000,0	42,0
Бошқа сабзавотлар	40000	8,0	16000	9000,0	144,0
Жами:	500000	100,0	200000,0 ³⁾	-	1887,0

¹⁾ Жадвал бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари бўйича ҳам алоҳида тузилади.

²⁾ Улуши бўйича коэффициентларга мувофиқ мос равишда ҳисоблаб чиқарилган маълумотлар.

³⁾ Давлат статистика кузатувлари асосида олинган маълумотлар.

Қишлоқ, ўрмон ва балиқчилик хўжалиги
маҳсулот (хизмат)лар ялпи ишлаб
чиқаришини ҳисоблаш бўйича
Услубий низомга 5-илова

**Қишлоқ хўжалиги экинлари, ҳайвонлари, паррандалари, асаларилардан
фойдаланишда чиқадиган қўшимча маҳсулотларнинг тахминий меёрлари**

5.1. Битта ҳайвондан ўртача чиқадиган гўнгнинг тахминий меёрлари

Ҳайвонлар турлари	Бир кунда, кг	Йилда, тонн
Йирик шохли қорамоллар	16 - 22	6 - 8
Чўчқалар	4 - 4,5	1,5 - 1,64
Қўйлар	3 - 4	1,1 - 1,5
Отлар	25 - 30	9 - 11
Эшаклар	10 - 15	3,6 - 5,4
Паррандалар (200 бошга ҳисобланганда)	-	1,0 - 1,3

**5.2. Битта асалари оиласидан ўртача олинадиган
қўшимча маҳсулотларнинг тахминий меёрлари**

Қўшимча маҳсулот турлари	Ўлчов бирлиги	Битта асалари оиласидан маҳсулот чиқими
Асалари пакетлари	дона	1,5
Мум	гр	200 - 500
Гул чанги	гр	100 - 300
Она асалари сути	гр	80
Прополис	гр	10
Асалари заҳари	гр	50 - 100

5.3. Похол ва чори, бошоқли дон ишлаб чиқариш ҳажмидан 100 %.

5.4. Ғўзапоя, 1 гектар ғўза экилган майдондан 10 - 15 тонна.

5.5. Тут барги чиқими - ишлаб чиқарилган пилла микдорини 20 коэффициентига кўпайтириш йўли билан ҳисобланади (пилла қуртини ўстиришда 1 кг пилла учун 20 кг тут барги сарфланади).

5.6. Пилла қурти тухуми (грена) чиқими - 1 коробка ҳисобига = 19 - 29 гр.